

MEDENÎ YARGIDA HÂKİMİN KANUNÎ SÜREYİ KARARINDA YANLIŞ GÖSTERMESİ PROBLEMİNE İLİŞKİN DÜŞÜNCELER

CONSIDERATIONS ON THE PROBLEM OF BEING INDICATED THE LEGAL PERIOD WRONGLY IN THE DECISION BY THE JUDGE IN CIVIL PROCEDURE

Cenk AKİL*
Mehmet Akif GÜL**

Özet: Kanun tarafından tayin edilen bir sürenin mahkeme kararında hatalı şekilde daha uzun gösterilmesi hâlinde, kanunda belirtilen süreden sonra ve mahkeme kararında belirtilen süre içerisinde yapılan işlemin akıbeti hakkında yüksek mahkeme kararları arasında uyumsuzluk bulunmaktadır. Yargıtay, bu durumda kanunda belirtilen sürenin dikkate alınması gerektiği yönünde içtihat oluşturmaktayken, Anayasa Mahkemesi önüne gelen iki başvuruda da Yargıtay'ın görüşünün aksine hak ihlali kararı vermiştir. Bu bağlamda, anayasal hükümler dairesinde sorunun ele alınması ihtiyacı hissedilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kanun Tarafından Tayin Edilen Süre, Hak Arama Özgürlüğü, Mahkemeye Erişim Hakkı, Adil Yargılanma Hakkı

Abstract: There is a disharmony between the decisions of Supreme Court and Constitutional Court about the consequences of an action, which made by the relevant party in the time given by the court but after the legal period, when the court has wrongly informed about the legal period of the party. In this case, Supreme Court makes decisions in the direction that the legal period is to be taken into consideration. On the other hand Constitutional Court has decided the opposite way and has concluded that there is a violation of right in these cases. In this context, we has felt the need to approach the problem within the scope of constitutional provisions.

Keywords: Legal Period, Right to Legal Remedies, Right to Access The Court, Right to Fair Trial

* Doç. Dr., Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukuku Anabilim Dalı

** Arş. Gör., Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukuku Anabilim Dalı

GİRİŞ

İlk derece mahkemelerinin kararlarında ilgililere yönelik süreyi hatalı göstermiş olmaları ve ilgililerin de kararlarda gösterilen süreye riayet ederek usûlî işlemler yapmaları durumunda bunun hukuki sonuçlarının ne olacağı konusunda yüksek mahkeme kararları arasında çelişki göze çarpmaktadır. Yargıtay kararlarında ilgililerin mahkemenin kararında zikrettiği süreye riayet etmiş olmalarının herhangi bir hak yaratmayacağı ve bu durumda kanundaki sürenin dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Anayasa Mahkemesi kararlarında ise, ilgililerin mahkeme kararında hatalı olarak gösterilen süreye riayet etmeleri durumunda, bunda ilgililerin kusurlarının bulunmaması nedeniyle hak kaybına uğramamaları gerektiği sonucuna varılmıştır. Aşağıda önce medenî yargıda süre konusu hakkında bilgi verilecek, daha sonra Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi tarafından verilen ve birbirine zıt yöndeki kararların özetleri ile görüşümüze yer verilecektir.

MEDENÎ YARGIDA SÜRE

GENEL OLARAK

Bir görüşe göre, medenî yargıda süre, *“dava ile ilgili bir işlemin yapılması amacıyla, mahkeme veya ilgililer için, kanun tarafından veya kanunun verdiği yetkiye dayanarak hâkim veya ilgili şahıs tarafından tayin olunan belirli bir zaman dilimi”* şeklinde tarif edilebilir.¹

Diğer bir görüşe göre ise süre (mehil) kavramı şu şekilde tanımlanabilir: *“Müddet veya mehil, bir vecibenin yerine getirilmesi veya bir muamelenin yapılması için kanun veya hâkim veya alakalı şahıs tarafından tayin edilen zaman”*.²

6100 sayılı HMK’nın sürelerin belirlenmesine ilişkin 90. maddesi uyarınca, *süreler, kanunla belirtilir veya hâkim tarafından tespit edilir. Kanunda belirtilen istisnâî durumlar dışında, hâkim kanundaki süreleri artırmaz veya eksiltemez. Hâkim, kendisinin tespit ettiği süreleri, haklı sebeplerle*

¹ Erdal Tercan, Medenî Usul Hukukunda (Kesin Sürelerin Kaçırılması Halinde) Eski Hale İade -Hali Sabıka İrca-, Ankara 2006, s.38; Taş Korkmaz Hülya, “Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu’na Göre Hakimin Belirlediği Süreler ve Bu Sürelerin Hukukî Dinlenilme Hakkı İle İlişkisi”, *MİHDER*, C.4, S.10, 2008, s.413.

² Emin Başaklar, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda Müddetler, Ankara 1973, s.3; Yavuz Nihat, “Hukuk Usulünde Müddetler”, *ABD*, 1975/2, s.133.

*artırabilir veya eksiltebilir; gerekli gördüğü takdirde, bu konudaki kararından önce tarafları da dinler.*³

Yukarıda belirtilen tanımlar ile HMK ve HUMK hükümlerinden anlaşılacağı üzere, medenî yargıda süreler çeşitli tasniflere tâbi tutulabilecektir. Sürenin muhatabı olan süjeye göre bir sınıflandırma yapılsa yargılamanın taraflarına ilişkin olan süreler ve mahkemelere ilişkin olan süreler şeklinde bir ayrıma gidilebilir. Yargılamanın taraflarına ilişkin olan süreler de sürenin belirlendiği kaynağa göre, kanun tarafından tayin edilen süre ve hâkim tarafından tayin edilen süre şeklinde alt başlıklara ayrılabilir.

Aşağıda önce hâkim tarafından, daha sonra kanun tarafından tayin edilen süre üzerinde durulacaktır.

HÂKİM TARAFINDAN TAYİN EDİLEN SÜRE

Bazı hâllerde kanun, sürenin belirlenmesini açıkça hâkime bırakmış olabilir. Nitekim, sürenin belirlenmesi için göz önüne alınacak faktörlerin somut olaya göre değişmesi ve sürenin de bu faktörler göz önüne alınarak tespiti gerekli olabilir. Bazı hâllerde ise kanunda hâkimin süre belirlemesine ilişkin özel bir hüküm olmamakla birlikte, işin niteliği gereği hâkim ilgili tarafa süre verebilir.

Hâkim tarafından belirlenen süre, kural olarak kesin değildir. HMK'nın 94/2. maddesinde, hâkim tarafından tayin edilen sürenin kesin olduğunun süre verilmesine ilişkin kararda bildirilmemesi hâlinde, belirlenen süreyi geçiren tarafın ikinci bir süre isteyebileceği ve bu sürenin kanunen kesin olacağı hükme bağlanmıştır.⁴ Bu neden-

³ 1086 sayılı mülga HUMK'un sürelerle ilişkin 159. maddesi ise şu şekildedir: Müddetleri kanun veya hakim takdir eder. Kanunla gösterilen müstesna hallerden başka hakim kanunen tayin edilen müddetleri tezyit veya tenkis edemez. Kendisinin tayin ettiği müddetleri iki tarafı dinledikten sonra makul sebeplere binaen tenkis veya tezyit edebilir.

⁴ Gerek HMK'nın 94. maddesinde gerekse HUMK'un 163. maddesinde ikinci kez verilen sürenin kesin olacağı ifade edilmiş; ancak ikinci kez verilen sürenin kesin olduğunun kararda tarafa bildirilmesine gerek olup olmadığı hususu açıkça düzenlenmemiştir. Buna karşın, HUMK'un uygulandığı dönemden beri hâkim tarafından verilen ikinci sürenin kararda belirtilmese dahi kesin olduğu kabul edilmektedir. Bkz. Bilge Necip/Önen Ergun, Medenî Yargılama Hukuku Dersleri, Ankara 1967, s.306; Postacıoğlu İlhan, Medenî Usûl Hukuku, İstanbul 1975, s.357; Berkin M. Necmeddin, Tatbikatçılara Medenî Usûl Hukuku Rehberi, İstanbul 1981, s.541; Uzgören Baykal Ebru, Medenî Usul Hukukunda Süreler, Ankara

le, kesin olduğu kararda bildirilmeyen ve hâkim tarafından belirlenen bir süreyi kaçıran taraf, herhangi bir mazeret göstermeksizin ikinci kez hâkimden süre isteyebilir. Buna karşın, hâkim tayin ettiği sürenin kesin olduğunu kararında belirtebilir.⁵ Bu hâlde, belirlenen süre içinde yapılacak olan işlem ve bunun yapılmamasının sonucu da süre verilmesine ilişkin kararda tarafa bildirilmelidir.⁶ Bu bağlamda YHGK, tarafın kendisini avukatla temsil ettirip ettirmemesi bakımından bir ayırım gözetmemiştir.⁷ Eş deyişle, avukatla temsil olunan davalarda da

1998, (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), s.26. Keskin'e göre, hukuk yargılamasında son derece sınırlı bir hareket alanına sahip olan hâkimin tarafa kesin süreye uyulmamasının sonuçlarını hatırlatması, davada iki taraftan birine nasihat vermiş ya da yol göstermiş olması anlamına gelir ve hâkimin reddi için haklı sebep oluşur. Hâkimin taraflara hukuk kuralını anlatmak gibi bir görevi bulunmamaktadır. Hâkim, tarafın davasını takip edecek ehliyete sahip olmadığına kanaat getirirse, tarafı uyarmak yerine, kendisine 71. madde (HMK m.80) gereğince bir vekil tayin etmesini emredecektir. Bkz. Keskin O. Kadri, "Hukuk Usulünde Hakimin Vereceği Kesin Mehil ve Müeyyidesi", AD, S.1976/3-4, s.329-331. Kuru'ya göre ise verilen ikinci mehile uymamanın çok ağır sonuçları olduğundan, özellikle avukatı olmayan tarafa sürenin kesin olduğu ve verilen kesin süreye uymamanın sonuçları açıklanmalı; aksi hâlde, kesin sürenin sonuçları doğmamalıdır. Bkz. Kuru Baki, Hukuk Muhakemeleri Usûlü, C.IV, İstanbul 2001, s.3767.

⁵ Re'sen araştırma ilkesinin uygulandığı davalarda kesin süre verilemeyeceğine dair bir karar için bkz.: "... (D)avacının hizmet tespiti istemi üzerine açılan davada, yapılan tensip zabtı ile işverenden ve SSK'dan kayıtlar istenmiş, dosyaya eklenen işyeri dönem bordroları ve işverenin ibraz ettiği işyeri kayıtlarından sonra taraflara dava ile ilgili varsa tüm delilleri ve cevaba cevaplarını bildirmeleri için 20 gün kesin süre verildiği, aksi takdirde delil bildirmekten ve cevap vermekten vazgeçmiş sayılacağına ilişkin ihtarın yapıldığı görülmekte ise de, HUMK'un 163. maddesi uyarınca verilen bu sürenin davanın re'sen araştırma ilkesine tabi olmasının yanında, usûlünce verilmiş olan bir süre de olmadığı açıktır... Açıklanan şekilde re'sen araştırma ilkesine tabi hizmet tespit davasında tanıkların bildirilmesi için kesin süre verilemeyeceğinden, davanın bu nedenle reddine karar verilmesi doğru değildir." Kararın tam metni için bkz. Yargıtay 21. HD, 23.6.2008, 22436/9609, Erişim Tarihi: 15.11.2017 (kazanci.com.tr).

⁶ "... (K)anunun belirlediği süreler kesin olduğu halde, hakimin tayin ettiği süreler kural olarak kesin nitelikte değildir. Hakim, belirlediği süreyi, süre geçmeden azaltıp çoğaltabileceği gibi, süre geçtikten sonra da tarafın isteği üzerine ikinci bir süre de verebilir. Hakim, vermiş olduğu sürenin kesin olduğuna karar vermiş ise, bu sürenin kesin olduğunun ara kararında hiçbir tereddüte yer vermeyecek derecede açık şekilde ifade edilmesi, yapılması gereken işlerin teker teker açıklanması, tayin edilen sürenin bu işlemleri yapmaya elverişli bulunmasında da süreye uymamanın sonuçlarının açıklanarak tarafların uyarılması gerekir." Karar için bkz. Yargıtay 11. HD, 1.3.2012, 11172/2933, Erişim Tarihi: 15.11.2017, (kazanci.com.tr).

⁷ "... (M)ahkemece yapılacak iş; işlemin avukatça ya da asilce yapılması konusunda bir ayırma gitmeksizin ve yeterli açıklıkta olmak üzere, davacı/alacaklı vekiline, dava ve takip konusu icra dosyasının Bakırköy 9. İcra Müdürlüğü'nden celbi için yatırması gereken masraflar açıkça belirtilmek suretiyle, uygun ve elverişli bir süre tayin edilmesi; tanınan süre içinde yapılması istenen işlerin ne olduğunun tereddüt yaratmayacak ölçüde açıklanması; bu işlemlerin verilen kesin süre içinde

kesin olduğu belirtilen ve hâkim tarafından tayin edilen bir süreye uyulmamasının sonucunun kararda açıkça bildirilmesi gerekir.⁸

Hâkim tarafından belirlenen süre, işin niteliğine uygun olmalıdır. Diğer bir ifadeyle, gereğinden kısa ya da uzun verilen süre, ya tarafın verilen süre içinde işlemi yapamamasına ya da yargılamanın gereksiz uzamasına neden olacaktır. İlk ihtimalde, açıklama veya ispat hakkı kısıtlandığından, tarafın hukukî dinlenilme hakkı ihlâl edilmiş olacak; ikinci ihtimalde ise duruma göre yargılamanın makûl sürede tamamlanamaması ve tarafların adil yargılanma hakkının ihlâl edilmesi söz konusu olabilecektir.⁹ Nitekim, bir hafta içinde yapılabilecek bir işlemin bir sonraki duruşmaya kadar yapılmasına dair kesin olmayan bir süre verilmesi ve işlemin yapılmaması durumunda yine sonraki duruşmaya kadar bu kez kanun gereği kesin olan bir süre verilmesi, ülkemiz şartlarında yargılamanın bir hayli uzamasına neden olabilir.

Hâkim tarafından süre tayin edilirken, verilen süre içinde yapılması gereken işlemin ilgili tarafından yapılabilecek bir işlem olup olmadığı da dikkate alınmalıdır. Yargılamanın taraflarından birisi tarafından yapılması mümkün olmayan bir işlem için süre verilemez. Örneğin, tarafa tanıklarını getirmesi için süre verilemez. Zira taraftan tanıklarını zorla mahkemeye getirmesi beklenemez.¹⁰

Hâkimin, bir usûl işleminin yerine getirilmesi için ilgili tarafa kesin süre verdiği ara kararından dönmeyeceği; ilgili tarafa verilen kesin sürenin usûlî kazanılmış teşkil edeceği; bu durumda şartlarının gerçekleşmesi kaydıyla, eski hâle getirme imkânından faydalanılabileceği ifade edilmektedir.¹¹

yapılmaması halinde sonuçlarının ne olacağının açıkça ihtar edilmesi ve anlatılanların tutanağa geçirilmesi olmalıdır." Karar için bkz. YHGK, 28.3.2012, 19-55/249, Erişim Tarihi: 15.11.2017 (lexpera.com.tr).

⁸ Vekil tarafından takip edilen dava ve işlerde, kesin süreye uyulmamasının sonuçlarının hatırlatılmasına gerek olmadığı; vekil tarafından takip edilmeyen dava ve işler bakımından ise tarafa kesin sürenin sonuçlarının hatırlatılmasının uygun olacağı yönündeki görüş için bkz. Tanrıver Süha, Medenî Usûl Hukuku, C.I, Ankara 2016, s.434. Kesin süreye uymamanın sonuçları hakkında açıklama yapıldığına dair uygulamada kullanılan "gerekli ihtar yapıldı" şeklindeki ifadelerin yeterli olmadığı yönünde bkz. Yılmaz Ejder, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, C.3, 3. B., Ankara 2017, s. 1512.

⁹ Hâkimin belirlediği sürelerin hukukî dinlenilme hakkı ile ilişkisi ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Taş Korkmaz, s.409-450.

¹⁰ YGHK, 20.5.1964, 8-237/377, ABD, S.1964/6, s.692.

¹¹ Ejder Yılmaz, "Hukuk Davasında Hâkimin Verdiği Kesin Mehlin Hakkı Kısıtla-

KANUN TARAFINDAN TAYİN EDİLEN SÜRE

HMK'nın 94/1. maddesine göre, kanunun belirlediği süreler kesin-
dir. Örneğin, HMK'nın 345 ve 361. maddelerinde düzenlenen kanun
yoluna başvuru süreleri ya da görevsizlik kararının kesinleşmesi üze-
rine dosyanın görevli mahkemeye gönderilmesi için davanın açıldığı
mahkemeye başvurulması için HMK'nın 20. maddesinde belirlenen
süre, taraflar için öngörülen ve kanun tarafından tayin edilen, kesin
ve hak düşürücü¹² olan sürelerdendir.

Kanun tarafından belirlenen süre içinde ilgili işlemin yapılmama-
sı hâlinde, sürenin kesin ve hak düşürücü olması sebebiyle, artık o iş-
lem yapılamayacaktır. Örneğin, HMK'nın 20. maddesine göre, kanun
yoluna başvurulmaksızın kesinleşen bir görevsizlik kararının bulun-
ması hâlinde, kararın kesinleştiği tarihten itibaren *iki hafta* içinde da-
vanın açıldığı mahkemeye başvurarak dosyanın görevli mahkemeye
gönderilmesi talep edilmezse davaya görevli mahkemede devam etme
hakkı düşer ve davanın açılmamış sayılmasına karar verilir.

HMK'nın 90/1. maddesine göre, kanun tarafından tayin edilen
süreler, istisnâî hâller dışında, hâkim tarafından azaltılıp çoğaltıla-
maz. Ancak kanunda belirtilen bazı hâllerde, hâkim kanun tarafın-
dan belirtilen süreyi uzatabilir. Örneğin, HMK'nın 127. maddesine
göre, cevap dilekçesinin *iki hafta* içinde hazırlanmasının çok zor ya da
imkânsız olduğu durumlarda, cevap süresi içinde mahkemeye başvu-
ran davalıya, bir defaya mahsus olmak üzere, bir ayı geçmeyecek bir
ek süre verilebilir.

Anayasa'nın 40/2. maddesine göre, *"devlet, işlemlerinde, ilgili kişi-
lerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek
zorundadır."* Bu hükümden anlaşılabacağı üzere, kanun yollarına ilişkin
HMK'nın 345 ve 361. maddelerinde düzenlenen süreler hâkim tara-
fından değil, kanun tarafından tayin edilen kesin ve hak düşürücü
süreler olmalarına rağmen, hâkim kararında bu süreleri ve başvuru
merciini belirtmelidir.

ması", ABD, S.1987/1, s.46-47; Kuru, s.3765; Uzgören Baykal, s.29.
¹² Kanunî süresi içinde yapılmayan işlemi yapma hakkının düşmesinin gerekçesi-
ni karşı taraf lehine usulî kazanılmış hak doğmasıyla açıklayan görüş için bkz.
Yavuz, s.134; Keleş Mehriş, "Hukuk Usulünde Süreler", İZBD, S. 1995/1, s.17;
Uzgören Baykal, s.19.

YÜKSEK MAHKEMELERİN KONUYA İLİŞKİN KARARLARI¹³

YARGITAY'IN GÖRÜŞÜ

YGHK tarafından verilen bir kararda, kanunda *sekiz gün* olarak belirlenen temyiz süresinin kararda hatalı şekilde *iki hafta* şeklinde tarafa bildirilmesi ve tarafın da kanunî süreden sonra ve hâkimin hataen gösterdiği süre dâhilinde işlemi yapması durumunda, temyiz isteminin süresinde yapılmamış olması sebebiyle reddi gerekeceği; bu durumda, ilgilinin hak kaybına uğramaktan kurtulamayacağı ifade edilmiştir:

“Dava, itirazın iptali istemine ilişkindir... Sulh Hukuk Mahkemesi kararlarının 8 gün içinde temyiz edilebilmesine rağmen yerel mahkemece kısa kararda temyiz süresinin ‘iki hafta’ olarak belirtilmiş olması nedeniyle davalı vekilinin kararının tebliğinden itibaren 11 gün sonra verdiği temyiz dilekçesinin kabul edilme imkânının olup olmadığı değerlendirilmiştir... Bir davanın açılmasıyla başlayan yargılama faaliyetinde, karara ulaşmak bakımından, mahkeme ve taraflarca yapılması gereken belirli işlemler vardır ve her işlemin belli bir zaman aralığında yapılması gerekmektedir. Usul hükümleri ile normatif bir değer kazanan bu zaman aralıklarına süre denilmektedir. Böylece usul işlemlerinin yapılması zamansal olarak tarafların ya da mahkemenin arzularına, inisiyatifine bırakılmamış olmaktadır. Bir uyumsuzluk mahkemeye taşınmış olmakla, kamu alanına, toplumun da çıkarını ilgilendiren bir platforma aktarılmış olmaktadır. Bu nedenle bir davanın makul sürede sona erdirilmesinde en az taraflar kadar toplumun da yararı vardır. Şu halde, süreye ilişkin normların kabulüyle medeni usul hukukunda gerçekleştirilmek istenen amaçlar; adaletin bir an önce sağlanması, keyfiliğin önlenmesi, mahkemenin aynı işle uzun süre meşgul olmasının, başka ifadeyle diğer dava ve işlere yeterince zaman ayıramaz duruma düşürülmesinin önlenmesi; uluslar üstü ve ulusal nitelikteki emredici normlar uyarınca davanın makul sürede sonuçlandırılmasının sağlanması, yargılamanın belli bir düzen ve kestirilebilir bir zamansallıkla yürütülmesi, başka bir anlatımla yargılamanın adil şekilde yapılmasının sağlanması olarak özetlenebilir. Sürelerin önemli bir kısmı, taraflar için konulmuş sürelerdir. Taraflar, bu süreler içinde belli işlemleri yapabilirler veya yapmaları gerekir. Bu süre içinde

¹³ Kararlardaki vurgular yazarlara aittir.

yapılamayan işlemler, tekrar yapılamaz ve süreyi kaçıran taraf aleyhine sonuç doğurur. Taraflar için konulmuş süreler, kanunda belirtilen süreler, kanun tarafından öngörülmüş sürelerdir. Cevap süresi, temyiz süresi gibi. Bu süreler kesindir ve bir işlemin kanuni süresi içinde yapıp yapılmadığı, mahkemece re'sen gözetilir. Hâkimin tespit ettiği süreler ise, kural olarak kesin değildir. Hâkim, kendi tayin etmiş olduğu süreyi, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) 90/2. maddesine göre iki tarafı dinledikten sonra haklı nedenlere dayanarak, azaltıp çoğaltabilir. Hâkim, tayin ettiği sürenin, kesin olduğuna da karar verebilir (HMK m. 94/2, HUMK m. 163). Yukarıda da belirtildiği üzere **hâkim tarafından da sürenin belirlenebildiği durumlar var olmakla birlikte kanunda belirlenen süreler üzerinde hâkimin tasarruf yetkisi bulunmamaktadır**. Eş söyleyişle kanunun öngördüğü bir süre hâkim tarafından uzatılıp kısaltılamaz. **Temyize ilişkin süreler de yasa tarafından düzenlenen kesin sürelerdir ve re'sen gözetilmesi gerekir...** Genel Kurul görüşmeleri sırasında bir kısım üyelerce; mahkeme kararında yanlış belirtilen sürenin davanın tarafını yanıltmasından kaynaklanan hak kaybının önlenmesinin gerektiğini ve temyiz incelemesinin yapılmasının gerektiğini belirtmişler iseler de kurul çoğunluğunca bu görüş kabul edilmemiştir. Yukarıda açıklanan yasal mevzuat çerçevesinde sulh hukuk mahkemelerinde verilen hükümler için temyiz süresi direnme kararının tebliği edildiği 11.05.2010 tarihi itibarıyla 8 gün olup, mahkemece bu sürenin "iki hafta" olarak değiştirilmesi mümkün değildir. Bu itibarla, direnme kararını temyiz edildiği 22.05.2012 tarihi itibarıyla (8) günlük yasal temyiz süresi dolduğundan, temyiz isteminin süre yönünden reddinin gerektiğine kurul çoğunluğunca karar verilmiştir..."¹⁴

Yargıtay 14. HD, bir kararında benzer şekilde hüküm tesis etmiştir:

"...1086 sayılı HUMK'nın 437. maddesinde sulh hukuk mahkemesi kararlarına karşı temyiz süresi 8 gündür. Ayrıca 6100 sayılı HMK'nın 90. maddesine gereğince süreler, kanunda belirtilir veya hâkim tarafından tespit edilir. Kanunda belirtilen istisnai durumlar dışında, hâkim kanundaki süreleri

¹⁴ YHGK, 13.3.2013, 19-779/355, Erişim Tarihi: 16.11.2017, (lexpera.com.tr). Mahkeme kararında kanun yolu süresinin yanlış gösterilmesinin HMK'nın 46-49. maddeleri uyarınca hâkimin hukuki sorumluluğunu doğurmayacağına ilişkin bir YGHK kararı için bkz. YGHK, 22.2.2017, 3418/295, Erişim Tarihi: 20.11.2017, (lexpera.com.tr). Kanımızca karar eleştiriye açık olup hâkimin sorumlu tutulup tutulmayacağı her olay bakımından ayrıca değerlendirilmelidir.

artıramaz veya eksiltemez. Halen yürürlükte bulunan yasa hükümlerine göre sulh hukuk mahkemesi kararlarına karşı temyiz süresi 8 gün olduğu halde hüküm sonucunda mahkeme hâkimince hatalı şekilde kararın 2 hafta içinde temyiz edilebileceğinin belirtilmesi hükmü temyiz eden tarafa herhangi bir hak sağlamaz. Bu nedenle Dairemizin davalı vekilinin temyiz talebinin süre yönünden reddine yönelik kararında bir isabetsizlik bulunmamaktadır...".¹⁵

Yargıtay 20. HD de, YGHK ve Yargıtay 14. HD ile aynı kanaattedir:

"...Her ne kadar merci tarafından temyiz süresi (15) gün olarak belirtilmiş ise de Hukuk Genel Kurulunun 13.03.2013 gün 2012/19-779 Esas 2013/355 sayılı kararında da benimsendiği üzere kanunda açıkça düzenlenen temyiz süresinin merci tarafından değiştirilmesinin mümkün olmadığı ve bunun davacı tarafa yönelik herhangi bir hak doğurmayacağı göz önünde bulundurularak süresinden sonra yapılan temyiz istemleri hakkında mahkemece bir karar verilebileceği gibi 01.06.1990 gün ve 3/4 sayılı İnançları Birleştirme Kararı uyarınca Yargıtayca da bu yolda karar verilebileceğinden temyiz dilekçesinin süre yönünden reddi gerekmiştir...".¹⁶

ANAYASA MAHKEMESİ'NİN GÖRÜŞÜ

Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru yoluyla önüne gelen iki benzer dosyada da yukarıda zikredilen kararlardan farklı sonuca varmıştır. Bu kararlara göre, mahkemelerin verdikleri kararlarda kanun

¹⁵ Yargıtay 14. HD, 11.6.2013, 7316/8804, Erişim Tarihi: 16.11.2017, (kazanci.com.tr).

¹⁶ Yargıtay 20. HD, 24.11.2016, 13677/11098, Erişim Tarihi: 18.11.2017, (lexpera.com.tr). Aynı yönde bkz. Yargıtay 20. HD, 1.12.2016, 11434/11557, Erişim Tarihi: 18.11.2017, (lexpera.com.tr); 17.11.2016, 10981/10824, Erişim Tarihi: 18.11.2017, (lexpera.com.tr); 17.11.2016, 7291/10825, Erişim Tarihi: 18.11.2017, (lexpera.com.tr). Gaziantep BAM 12. HD tarafından verilen bir kararda da benzer şekilde hüküm tesis edilmiştir. Karar özetle şu şekildedir: "...Somut olayda ilk derece mahkemesince 15.02.2017 tarihli duruşmada taraflara tefhimden itibaren 2 hafta içinde istinaf yasa yolunun açık olduğu belirtilmiş ise de, bu durum tefhimden itibaren 10 günlük istinaf başvuru süresini değiştirmez. İlk derece mahkemesince 15.02.2017 tarihinde davacı borçlu vekilinin yüzüne karşı tefhimle hüküm kurulmuş olup; borçlu tarafından tefhimden itibaren 10 günlük sürede sonra 01.03.2017 tarihinde harç yatırılarak istinaf başvurusunda bulunulduğundan istinaf kanun yoluna başvurma talebinin süre yönünden reddine ilişkin karar vermek gerekmiş ve aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur...Davacı borçlunun istinaf kanun yoluna başvuru talebinin usulden reddine...". Karar için bkz. Gaziantep BAM, 12. HD, 13.04.2017, 1028/882, Erişim Tarihi: 18.11.2017, (lexpera.com.tr).

yoluna başvuru süresini ilgiliye hatalı şekilde bildirmeleri, süreye güvenerek işlem yapan ilgilinin hak kaybına uğraması sonucuna yol açmamalıdır.

Cemile Akyıldız başvurusuna konu olayda, ilk derece mahkemesi kararında özetle şu ifadelerle yer verilmiştir:

“... Şikâyetin reddine dair davalı vekilinin yüzüne karşı davacı vekilinin yokluğunda yapılan açık yargılama sonunda kararın tefhim ve tebliğinden itibaren 15 gün içinde Yargıtaya temyizi kabil olmak üzere verilen karar açıklanıp okundu...”.

Bu olayda gerekçeli karar, 24.12.2012 tarihinde başvurucaya tebliğ edilmiş; başvuru ise 4.1.2013 tarihinde kararı temyiz etmiştir. Yargıtay, başvurucaının temyiz başvurusunu süre aşımı nedeniyle reddetmiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

“... Karar temyiz edene 24/12/2012 tarihinde tebliğ edildiği hâlde temyiz dilekçesi belirli süre geçirildikten sonra, 4/1/2013 tarihinde verilip kaydedtirilmiştir. Süre aşımı bakımından temyiz dilekçesinin (REDDİNE)...”.¹⁷

Başvurucaının karar düzeltme talebi de aynı daire tarafından reddedilmiştir.¹⁸

Yapılan bireysel başvuru üzerine Anayasa Mahkemesi tarafından verilen karar özetle şu şekildedir:

“Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organları-na davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da id-diada bulunma, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, -kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde- Anayasa’nın 40. maddesi uyarınca diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korun-masını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa’nın, devletin işlemlerinde ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvu-racağını ve sürelerini belirtmesi gerektiğini ifade eden 40. maddesinin de adil yargılanma hakkının kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır.

¹⁷ Yargıtay 12. HD, 14.5.2013, 9322/18597, Erişim Tarihi: 18.11.2017, (lexpera.com.tr).

¹⁸ Karar için bkz. Yargıtay 12. HD, 10.10.2013, 24736/32151, Erişim Tarihi: 18.11.2017, (lexpera.com.tr).

Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hale getiren bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir... Anayasa'nın 40. maddesinin ikinci fıkrasında, devlet işlemlerinde ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağı ve başvuru sürelerini belirtmek zorunda oldukları ifade edilmiştir. Kanun koyucu, devlet organlarının tesis ettiği işlemlere karşı kanun yolları, hangi mercilere başvuracağı ve başvuru süresi bakımından tarafların doğru bilgi sahibi olmalarını sağlayarak dağınık mevzuat karşısında hangi yola müracaat edileceğini bilmeyen yahut tereddüt eden bireylerin hak arama özgürlüğünü etkin ve sağlıklı bir şekilde kullanmalarını amaçlamıştır... Dava açma sürelerini düzenleyen son derece karışık ve dağınık olan bir mevzuatın aşırı şekilci (katı) yorumu, mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir. Özellikle başvuru mercii ve süresi doğru gösterilmeyen işlemlerle ilgili davalarda mahkemelerin usul kurallarını yorumlarken mahkemeye erişim hakkının özünü zedeleyecek şekilde katı yorumdan kaçınmaları gerekir... Yukarıda açıklanan mevzuat hükümleri çerçevesinde izah edildiği gibi icra müdürlüğü işlemlerine karşı yapılan şikâyeti inceleyen icra hukuk mahkemesinin kararına karşı Kanun'da on günlük temyiz süresi öngörüldüğü hâlde mahkemenin kısa ve gerekçeli kararında süreyi on beş gün olarak gösterdiği; bu açıdan başvuru belirlenen süreye güvenerek hareket etmesinin makul görülmesi gerektiği, mahkemenin kanun yolunu ve süresini taraflara doğru gösterme yükümlülüğü göz önüne alındığında, kararda belirtilen süre içerisinde talepte bulunan başvuru belirlenen temyiz dilekçesini reddeden Yargıtay değerlendirmesinin öngörülebilirlik sınırları içinde olduğunun kabul edilemeyeceği, yapılan yorumun, başvuru belirlenen temyiz hakkını kullanmayı imkânsız kılacak ölçüde ve aşırı şekilci bir yaklaşımla elde edildiği, bu açıdan kararın başvuru belirlenen mahkemeye erişim hakkını zedelediği sonucuna ulaşılmıştır..."¹⁹

Tasfiye Hâlinde S.S. Eryaman Onur Sitesi Konut Yapı Kooperatifi başvurusuna ilişkin olayda, ilk derece mahkemesinin verdiği karar özetle şu şekildedir:

"...(D)avacı vekilinin yüzüne karşı, yasa yolları açık olmak üzere

¹⁹ Karar için bkz. Cemile Akyıldız Başvurusu, 22.9.2016, 2014/1382, Erişim Tarihi: 18.11.2017 (kararlaryeni.anayasa.gov.tr).

(kararın tebliğinden itibaren 15 gün içerisinde mahkememize sunulacak, yahut mahkememize gönderilmek üzere bir başka mahkemeye ibraz edilecek dilekçeyle hükmün temyiz edilebileceği, temyiz incelemesinin Yargıtay ilgili Hukuk Dairesi tarafından yapılacağı) verilen karar açıkça okunup usulen anlatıldı...".

Bu olayda gerekçeli karar 29.5.2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş; başvuru ise 12.6.2013 tarihinde kararı temyiz etmiştir. Yargıtay, başvurunun temyiz istemini süre yönünden reddetmiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

*"...Mahkemece iflâs talebi hakkında verilen hüküm temyiz eden vekiline 29.05.2013 günü tebliğ edildiği halde, temyiz dilekçesi İİK'nın 164. maddesinde öngörülen 10 günlük yasal süre geçirildikten sonra 12.06.2013 tarihinde verilmiştir. Süresinden sonra yapılan temyiz istemleri hakkında mahkemece bir karar verilebileceği gibi, 10.06.1990 gün ve 1989/3 Esas, 1990/4 Karar sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı'nda Yargıtay tarafından da karar verilebileceği kabul edilmiş olmakla, temyiz isteminin reddi gerekmiştir..."*²⁰

Başvurucunun karar düzeltme talebi de aynı daire tarafından reddedilmiştir.²¹

Yapılan başvuru üzerine Anayasa Mahkemesi tarafından verilen karar özetle şu şekildedir:

"...Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde, mahkemeye erişim hakkının bir uyumsuzluğu mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyumsuzluğun etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini, kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini, ilk derece mahkemesinde dava açma hakkının yanında itiraz, istinaf ve temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise anılan yollara başvuru hakkının da bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Süre yönünden temyiz isteminin reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkına bir müdahale teşkil ettiği açıktır... Temyiz talebinin reddi nedeniyle başvurunun mahkemeye erişimine getirilen sınırlamanın ölçülü olup olmadığıнын değerlendirilmesi gerekir. Dava açma ya da kanun yollarına başvuru için

²⁰ Karar için bkz. Yargıtay 23. HD, 4.11.2013, 5652/6768 (yayımlanmamıştır).

²¹ Karar için bkz. Yargıtay 23. HD, 16.5.2014, 898/3852, Erişim Tarihi: 18.11.2017, (lexpera.com.tr).

belli sürelerin öngörülmesi, bu süreler dava açmayı imkânsız kılacak ölçüde kısa olmadıkça hukuki belirlilik ilkesinin bir gereğidir ve mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz. Ne var ki öngörülen süre koşullarının açıkça hukuka aykırı olarak yanlış uygulanması ya da yanlış hesaplanması nedeniyle kişiler dava açma ya da kanun yollarına başvuru hakkını kullanamamışsa mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğinin kabulü gerekir. Bunun yanında, Aktif Elektrik Müh. İnş. Tic. Ltd. Şti. başvurusunda, Anayasa Mahkemesi usul hükümlerine göre mahkeme kararlarının hükmü kısmında kanun yolu ve süresinin belirtilmesi zorunluluğunun özellikle ayrı ihtisas mahkemesi bulunmayan yerlerde çeşitli sıfatlarla görev yapan asliye hukuk mahkemeleri açısından ayrı bir önem taşıdığını, asliye hukuk mahkemelerinin bu durumda kararı hangi mahkeme sıfatıyla verdiğini açıklamasının davada uygulanan yargılama usulü ile verilen karara karşı kanun yolları bakımından tarafların doğru bilgi sahibi olmalarını sağlayarak tarafların kararları temyiz haklarını zamanında ve usulüne uygun olarak kullanabilmelerine hizmet ettiğini belirtmiştir. Başvuru konusu olaya benzer nitelikteki Cemile Akyıldız başvurusunda, icra hukuk mahkemesi kısa ve gerekçeli kararında temyiz süresini on beş gün olarak göstermiş; başvuru bu süreye güvenerek kararın tebliğinden itibaren on birinci günde hükmü temyiz etmiş; Yargıtay ise icra mahkemesi kararlarına karşı temyiz süresinin on gün olduğunu belirterek temyiz dilekçesinin reddine karar vermiştir. **Anayasa Mahkemesi bu başvuruda, dava açma sürelerini düzenleyen son derece karışık ve dağınık olan mevzuatın aşırı şekilci (katı) yorumunun mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini, özellikle başvuru mercii ve süresi doğru gösterilmeyen işlemlerle ilgili davalarda mahkemelerin usul kurallarını yorumlarken mahkemeye erişim hakkını zedeleyecek şekilde katı yorumdan kaçınmalarının gerektiğini belirterek somut olay açısından icra müdürlüğü işlemlerine karşı yapılan şikâyeti inceleyen icra hukuk mahkemesinin kararına karşı Kanun'da on günlük temyiz süresi öngörüldüğü halde mahkemenin kısa ve gerekçeli kararında süreyi on beş gün olarak gösterdiğini, bu açıdan başvuru belirlenen süreye güvenerek hareket etmesinin makul görülmesi gerektiğini, kararda belirtilen süre içinde talepte bulunan başvuru temyiz dilekçesini reddeden Yargıtay değerlendirmesinin başvuru temyiz hakkını kullanmayı imkânsız kılacak ölçüde ve aşırı şekilci bir yaklaşımla elde edildiği ve kararın başvuru mahkemeye erişim hakkını zedelediğini belirtmiştir... Kanun yoluna başvuru kapsamında yargısal bir sistem açısından olaya bakıldığında, başvuru mahkeme kararında on beş gün olarak belirtilen temyiz süresine güvenerek kararın tebliğinden itibaren açıklanan bu**

sürede (14. gün) temyiz talebinde bulunması makul görülebilecektir. Kanun yolunu ve süresini taraflara doğru gösterme yükümlülüğü dikkate alındığında, temyiz süresinin on gün olduğunu kabul ederek temyiz isteminin süre yönünden reddine karar veren Yargıtay Dairesinin değerlendirmesinin mevzuat hükümleri çerçevesinde ve öngörülebilirlik sınırları içinde olduğunun kabul edilemeyeceği, yapılan yorumun başvurusunun temyiz hakkını kullanmasını imkânsız kılacak ölçüde ve aşırı şekilci bir yaklaşımla elde edildiği, bu açıdan kararın başvurusunun mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiği sonucuna ulaşılmaktadır...".²²

Görüldüğü üzere, Anayasa Mahkemesi kanun yoluna başvuru süresinin mahkeme kararında hatalı olarak gösterilmesi hâlinde, bu süreye güvenerek başvuruda bulunan ilgilinin talebinin süre yönünden reddedilmemesi gerektiği kanaatindedir. Buna karşın, yukarıda bahsedildiği üzere, Anayasa Mahkemesi'nin *Cemile Akyıldız* kararından üç ay sonra Yargıtay 20. HD tarafından, yedi ay sonra ise Gaziantep BAM 12. HD tarafından, Anayasa Mahkemesi kararına aykırı; YGHK'nin 13.3.2013 tarihli ve 19-779/355 sayılı kararına dayalı hüküm tesis edildiği görülmektedir.²³

ÖĞRETİDE İLERİ SÜRÜLEN GÖRÜŞLER

Öğretide mahkemelerin süreleri ilgililere yanlış bildirmeleri durumunda bunun sonucunun ne olacağı konusuna temas eden yazar sayısı azdır.

*Pekcanitez/Atalay/Özekes'e göre, mahkeme kararlarına karşı başvurulacak kanun yolu ve süresi, HMK'nın 297/1-ç maddesi uyarınca kararda yazılması gereken zorunlu unsurlardandır. Kanun yolu süresinin yazılması, özellikle hukuku bilmeyen taraflara başvurabilecekleri kanun yolunu ve süresini göstererek kararın hukuka uygunluğunun denetlenebilmesini sağlamaktadır. Hâkim, kararında temyiz süresini kanunun gösterdiğinden daha uzun bir süre yazmışsa bu süreye riayet ederek başvuruda bulunan tarafın başvurusu reddedilmemelidir.*²⁴

²² Karar için bkz. Tasfiye Hâlinde S.S. Eryaman Onur Sitesi Konut Yapı Kooperatifi Başvurusu, 21.9.2017, 2014/13217, Erişim Tarihi: 18.11.2017, (kararlaryeni.anayasa.gov.tr).

²³ Bkz. yuk. dn.16.

²⁴ Hakan Pekcanitez/Oğuz Atalay/ Muhammet Özekes, Medenî Usûl Hukuku, Ankara 2013, s. 264, dn.1 (bu eserin dipnotlu son baskısı 2013 yılında yapıldığından,

*Erdönmez'e göre, kanun yolu süresinin yazılması özellikle hukuku bilmeyen taraflara başvurabilecekleri kanun yolunu ve süresini göstererek kararın hukuka uygunluğunun denetlenebilmesini sağlamaktadır. Hâkim sekiz gün yerine iki haftalık bir süre öngörmüşse bu süreye inanarak kanun yoluna yapılan başvuru reddedilmemelidir. Benzer şekilde, basit yargılama usûlüne tâbî bir davada, davalının talebi üzerine hâkimin cevap süresini bir ay uzatması hâlinde, cevap dilekçesinin kanunda öngörülen süre içinde verilmediğinin kabulü hukukî güvenlik ilkesine aykırılık oluşturur. Hâkimin olayda yanlış kanun hükmünü uygulaması sebebiyle hak kaybının meydana gelmesi hakkaniyete aykırı sonuçlar doğuracaktır.*²⁵

Farklı görüşte olan *Yılmaz'a göre ise, hâkim, kanunun kesin olarak öngördüğü süreleri vereceği kararlar kesin olmayan hâle getiremeyeceği gibi, kesin süre içinde yapılmayan işlem için yeni bir süre de veremez. Bu nedenle hâkim, söz gelimi onbeş günlük temyiz süresini oniki güne indiremez veya yirmi güne çıkartamaz. Keza tebliğle başlayan bir sürenin başlangıcını tefhim yahut tefhimle başlayan sürenin başlangıcını tebliğ olarak belirleyemez; temyiz yolu kapalı olan bir davada temyiz yolunu açamaz. Hükümde bu söylenenlerin aksinin yazılı olması durumunda, kanundaki hükmün geçerli olması gerekir.*²⁶

*Kuru'ya göre, mahkemenin kanunî bir süreyi uzatması ve ilgilinin kanunî süre geçtikten sonra; ancak mahkeme tarafından verilen süre içinde işlemi yapması hâlinde, yapılan işlem yapılmamış sayılacaktır.*²⁷

2017 tarihli eser yerine bu esere atıf yapılmıştır).

²⁵ Güray Erdönmez, Hakan Pekcanitez, *Medenî Usûl Hukuku*, İstanbul 2017, s.454-456. Erdönmez, doktrindeki egemen görüşün hâkimin kanunî süreyi uzatmasının ilgilisi bakımından herhangi bir sonuç doğurmayacağı yönünde olduğunu ifade etmektedir. Bkz. s.456 dn.56'da atıf yapılan yazarlar. Buna karşın, karşı görüş olarak atıf yapılan yazarlar, özel olarak hâkimin kanundaki süreyi hatalı şekilde tarafa bildirmesi konusunda görüş bildirmemiş; daha ziyade hâkimin kanunî süreleri değiştirme yetkisinin olmadığı yönündeki genel kuralı ifade etmekle yetinmişlerdir. Bu içerik bağlamında yapılan açıklamalardan aksi yönde görüş bildirildiği sonucunun çıkartılmaması gerektiği kanaatindeyiz.

²⁶ EjderYılmaz, "Hukuk Muhakemeleri Kanununda Süreler, Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan, C. III, İzmir 2013, s. 3171-3172. Benzer yönde bkz. Taş Korkmaz, s. 416.

²⁷ Kuru, s. 5433. Benzer yönde bkz. Üstündağ, Saim, *Medeni Yargılama Hukuku*, İstanbul 2000, s. 436; Tercan, s.39; Umar, Bilge, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, Ankara 2014, s. 292; İlhan Postacıoğlu/Sümer Altay, *Medenî Usûl Hukuku Dersleri*, İstanbul 2015, s. 372-373; Baki Kuru, *İstinâf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usûl Hukuku*, İstanbul 2016, s. 832.

GÖRÜŞÜMÜZ

Medeni yargıda ilgililerin riayet etmek mecburiyetinde olduğu birbirinden farklı pek çok süre ihdas edilmiştir. Sürelerin çokluğu zaman zaman en titiz hukukçuların dahi bu konuda yanılmasına yol açabilmektedir.

Sürelere ilişkin olarak yukarıda özetlerine yer verilen Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi kararlarının isabetli olup olmadığı değerlendirilirken özellikle Anayasa'nın 40/2. maddesi üzerinde durulmalıdır. Bahsi geçen hükme göre, *“devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır.”* Bu düzenleme şüphesiz yargı işlemlerini de kapsamına almaktadır. Mahkeme kararlarında ilgililere hem başvurulabilecek kanun yolları hem başvuru mercii hem de kanun yoluna başvuru süresi gösterilmelidir. Şüphesiz mahkemelerin bunları salt göstermeleri yetmez; aynı zamanda doğru olarak göstermeleri de anayasal gerekliliktir. Bu sayede bireylerin yine Anayasa ile güvence altına alınmış bulunan hak arama özgürlüğü ve bu çerçevede adil yargılanma hakkı (Anayasa m.36) tesis edilmiş olmaktadır.

Her ne kadar kanunla belirlenen sürelerin kesin sürelerden olduğu ve hâkimin süreyi yanlış göstermesinin sürenin bu niteliğini değiştirmediği; bu durumun ise kanunun genelliği ve eşitlik ilkelerinin gereği olduğu söylenebilirse de güçler ayrılığının bulunduğu hukuk sistemimizde yargının da yasama kadar yaşamsal bir rol oynadığı ve devleti temsil ettiği gözden uzak tutulmamalıdır. Her ne kadar, yargı organları süreleri keyfi olarak değiştiremezler ve kanunla belirlenen süreleri yanlış göstermeleri diğer bireyler bakımından emsal teşkil etmez ise de yargılamanın sükreleri, egemenliğı kullanan yetkili organlardan biri olan mahkemelerin kararlarına itimat etmek ve kararda gösterilen sürelele riayet etmek konusunda haklı bir beklentiyel sahiptirler.

Öte yandan, Anayasa'nın 138/4. maddesi uyarınca, *“yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.”* Mahkeme kararlarının bağlayıcılığı olarak bilinen bu ilke karşısında da mahkeme kararında yazılı olan süreye riayet eden bireylerin hak kaybına uğramaması gerekir.

Anayasa'nın 153/6. maddesine göre, *“Anayasa Mahkemesi kararları*

Resmî Gazetede hemen yayımlanır ve yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlar.” Bu hükme yalnızca soyut ve somut norm denetimi ile mahkemenin önüne gelen meseleler bakımından geçerlilik tanınması; buna karşılık, bireysel başvuru neticesinde verilen kararların ise yalnızca başvuruya konu uyumsuzluk bakımından etkili olacağı sonucuna varılması her zaman doğru olmayabilir. Nitekim Anayasa Mahkemesi’nin yukarıda zikrettiğimiz kararlar bakımından vardığı sonuç, önüne gelen uyumsuzluğun karakteri ile sıkı sıkıya bağlı olmayıp aynı konuda verilmesi muhtemel pek çok hak ihlâli kararını baştan önleyebilecek niteliktedir. Bu bağlamda, Anayasa Mahkemesi’nin yukarıda zikrettiğimiz iki kararında vardığı sonuç gerek ilk derece mahkemeleri gerekse Bölge Adliye Mahkemeleri ve Yargıtay için bağlayıcı nitelikte görülmeli ve bu mahkemelerce karar tesis edilirken dikkate alınmalıdır.

SONUÇ

Kanunla tayin edilen bir sürenin mahkeme kararında hataen daha uzun gösterilmesi hâlinde, bunun hukuki sonuçlarına ilişkin olarak yüksek mahkeme kararları arasında çelişki göze çarpmaktadır. Bu bakımdan, Anayasa Mahkemesi’nin bireysel başvurular hakkında verdiği kararlar diğer mahkemeler tarafından da göz önünde bulundurulmalıdır.

Her ne kadar kanunla tayin edilen süreler ilgilisi için kesin ve hak düşürücü nitelikte ise de mezkûr sürenin mahkeme kararında hatalı gösterilmesi hâlinde, anayasal hükümler çerçevesinde ilgililerin mahkeme kararlarına duydukları güvenin korunmasına ilişkin haklı beklentileri göz önüne alınmalı ve hak arama özgürlükleri ile adalete (mahkemeye) erişim hakları sınırlanmamalıdır.

Kaynakça

- Başaklar Emin, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda Müddetler, Ankara 1973.
Berkin M. Necmeddin, Tatbikatçılara Medenî Usûl Hukuku Rehberi, İstanbul 1981.
Bilge Necip/Önen Ergun, Medenî Yargılama Hukuku Dersleri, Ankara 1967.
Erdönmez Güray, Pekcanıtez Medenî Usûl Hukuku, İstanbul 2017.
Keleş Mehrişül, “Hukuk Usulünde Süreler”, İzBD, S. 1995/1.

- Keskin O. Kadri, "Hukuk Usulünde Hakimin Vereceği Kesin Mehil ve Müeyyidesi", *AD*, S.1976/3-4.
- Kuru Baki, *Hukuk Muhakemeleri Usûlü*, C.IV, İstanbul 2001.
- Kuru Baki, *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usûl Hukuku*, İstanbul 2016.
- Pekcanıtez Hakan/Atalay Oğuz/Özekes Muhammet, *Medenî Usûl Hukuku*, Ankara 2013.
- Postacıoğlu İlhan, *Medenî Usûl Hukuku*, İstanbul 1975.
- Postacıoğlu, İlhan/Altay, Sümer, *Medenî Usûl Hukuku Dersleri*, İstanbul 2015.
- Tanrıver Süha, *Medenî Usûl Hukuku*, C.I, Ankara 2016.
- Taş Korkmaz Hülya, "Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunau'na Göre Hakimin Belirlediği Süreler ve Bu Sürelerin Hukukî Dinlenilme Hakkı İle İlişkisi", *MİHDER*, C.4, S.10, 2008.
- Tercan Erdal, *Medenî Usul Hukukunda (Kesin Sürelerin Kaçırılması Halinde) Eski Hale İade -Hali Sabıka İrca-*, Ankara 2006.
- Umar Bilge, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, Ankara 2014.
- Uzgören Baykal Ebru, *Medeni Usul Hukukunda Süreler*, Ankara 1998, (yayımlanmamış yüksek lisans tezi).
- Üstündağ, Saim, *Medeni Yargılama Hukuku*, İstanbul 2000.
- Yavuz Nihat, "Hukuk Usulünde Müddetler", *ABD*, 1975/2.
- Yılmaz Ejder, "Hukuk Davasında Hâkimin Verdiği Kesin Mehilin Hakkı Kısıtlaması", *ABD*, S.1987/1.
- Yılmaz Ejder, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, C.3, 3. B., Ankara 2017.
- Yılmaz Ejder, "Hukuk Muhakemeleri Kanununda Süreler, Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan, C. III, İzmir 2013.